

Szablya Ilona

Egy Család Menekülése a Szabadságba

Géppuska ropogása rázta meg az ablakokat. 1956 novembere, éjfél, Magyarország. „Te jó ég, a kijárási tilalom reggel hétig tart! Mit fogok én csinálni?”

Megráztam Jánost, a férjemet. Álmából felriadva a telefon után nyúlt. Szerencsések voltunk, mert még működött. Az orvos azt tanácsolta, próbáljunk még várni. Szükséghelyzetben telefonon adott volna utasításokat. A mentők nem akartak kijönni, hiszen fedezék hiányában tökéletes célpont lettek volna a szemközti hegyoldalban állomásozó szovjetek számára.

Nagyon szorosan öleltük egymást. Férjem testének melege megnyugtató, ahogy az idő múlásával elkezdődtek a fájások.

A két gyerek csöndesen aludt kiságyában, még az időszakos puskaropogás sem riasztotta fel őket, amihez már hozzá voltak szokva. Ez tíz nappal a forradalom kitörése után történt s a harcok még folytak.

Most is élénken emlékszem arra a reggelre, amikor ágyúzásra ébredtünk a négy csodálatos, szabadságban eltöltött nap után.

„Nem, ez nem lehet. Magyarországnak alkotmányos kormánya van, amely semlegesnek nyilvánította az országot. Kiléptünk a Varsói Szerződésből, és a szovjeteknek az ENSZ döntés értelmében el kell hagyniuk az országot” – a férjem próbált megnyugtani. De ő is tudta, hogy ez ágyúdörgés. Bekapcsolta a rádiót, és amikor meghallotta a kormány üzenetét: „A szovjet csapatok visszatérnek az országba! Miniszterelnökünk az ENSZ segítségét kérte. Magyarország harcban áll!” Az Írószövetség a világ összes népének a segítségét kérte. Az üzenet németül, franciául, angolul, oroszul és magyarul hangzott el. Ez ment 90 percig – és ezután minden elnémult.

Most, tíz nappal később, nemsokára megszületik a gyermekem. Férjembe kapaszkodtam, ahogy közeledtek a fájások. Végül a nap első sugarai rózsaszínre színezték az eget, és a fény új reményt adott, ahogy próbáltam visszatartani a baba érkezését.

Reggel 7-kor futva indultunk a kórház felé. Öt hosszú háztömbnyi fájdalom, görcs, vér és víz, néhány bámészkodó, távoli géppuskaropogás és még több fájás beleolvadva egy folytonos kettészakadási érzésbe.

Amikor beértem a kórházba, egyetlen szülésznő volt 48 órája ügyeletben, aki senkitől sem várhatott segítséget. Az orvosom még nem érkezett meg. Néhány munkás javította a szülőszoba ablakait, amelyeket az éjszaka folyamán lőttek ki. Két nő szült.

Azután fájások és fájások újra, megállás nélkül, könnyörtelen fájások, amíg a kisfiam csodálatos és boldog sírása meghozta a régóta várt megkönnyebbülést a szenvedésből és fájdalomból. Láttam, ahogy az orvos felemeli, és a hasamra teszi őt. Annyira puha volt és annyira édes. És még az ablakokat is megjavították.

Semmit sem feledve

Újabb tíz nap múlt el, amikorra eldöntöttük, hogy elhagyjuk szülőföldünket. Hiába volt férjem egyike a legígéretesebb fiatal tudósoknak, akiknek a szovjet rendszerben minden elérhető kedvezmény jár, úgy tűnt, ha gyerekeinket az elveinkhez hűen akarjuk felnevelni, el kell hagynunk az országot.

Minden ingóságunkat – amit reméltünk, hogy magunkkal vihetünk – becsomagoltuk egy kis bőröndbe. A hideg esőben negyvenen zsúfolódtunk be egy teherautóba, amelynek ponyváját egy partvis tartotta.

Amint elhagytuk Budapestet, felidéztek az utóbbi évek sok csodálatos koncertjét, operaelőadását, bálját; a második világháború alatt az 50 napos ostromot, a szabadságba vetett hitet az ország újjáépítésének idején, azután az 1948-as választásokon 17%-ot elért kommunisták hatalomátvételét. A kétségbeesést, a megpróbáltatásokat, a rengeteg szenvedést, amin minden egyénnek és családnak keresztül kellett mennie. A mi dicsőséges forradalmunkat, és a négy napig tartó szabadságot – és a friss sírokat Budapesten.

A teherautó már jó sebességgel haladt a főúton, amikor hirtelen megállított minket egy balfácán. Egy tiszt in-tegetett az út közepén. A sofőr átadta a papírjainkat. Azt mondta, a határ felé tart, hogy onnan némi segítséggel elhozzon egy teherautót, amit menekültek hagytak ott. „Némi segítséggel? Maga negyven embert nevez némi segítségnek?” üvöltött a sofőrünkre. „Azonnal induljanak hazafelé!”

Megfordultunk, és közben rájöttünk, miért nem volt ideje megnézni az iratokat, és ellenőrizni az embereket. Annyi volt a menekülő, hogy egyszerűen csak hazaküldte őket.

Egy másik útvonalon haladtunk éjszaka, azonban teherautónkat megállította egy szovjet tank. Egy mongol kinézetű ezredes közeledett. Elfogtak bennünket. Rádión hívta a rendőrséget, akik rövid időn belül meg is érkeztek.

A rendőrség tele volt menekültekkel. „Mindenki, aki gyerekkel van, ebbe a szobába jöjjön, csak ezt tudjuk fűteni!” Bepreéselődünk egy sötét helyre, amit egyetlen villanykörte világított meg a szoba egyik sarkából. Amíg helyet találtunk, folyt a titkos beszélgetés:

„Háromszor úsztam át egy jeges folyón, mielőtt elfogtak, minden alkalommal azt hittem, hogy Ausztria éppen a túlsáron van...”

„Lefelé süllyedtünk a mocsárba, utolsó erőnkkel gyerekeinket a fejünk fölött tartva...”

„A gyerekem átjutott...átfutott Ausztriába, amikor elfogtak bennünket. Már annyira közel voltunk... annyira közel...”

Az illegális határátlépést rendszerint két-három évig tartó kemény munkával büntették. Azonban minket reggel feltettek egy buszra és Budapestre küldtek.

Mikor a busz szerencsére lerobbant, a rendőrkísérőnk azt mondta: „Tudják a kötelességüket. Másfél órán belül visszajövök...engem senki sem vonhat felelősségre azért, amit maguk csinálnak, amíg távol vagyok.”

Nem éreztük elég erősnek magunkat, hogy három kisgyerekekkel, köztük a tíznapos Lajossal 32 kilométert gyalogoljunk a határig. Hazafelé indultunk. A kijárási tilalom kezdetére vonatunk Győrbe érkezett és ott meg is állt. Mindenkinek sietve helyet kellett találnia a városban.

Megláttunk egy Vöröskeresztes épületet a vasútállomással szemben, és odafutottunk. Hatszáz ember társaságában találtuk magunkat. Volt ott ágy, élelem, még gyógyszer is. Hálásnak és boldognak éreztük magunkat, amint egy vöröskeresztes hölgyvel beszélgettünk, aki egy óvatlan pillanatban a fülembe súgta: „A rendőrség elfoglalta az épületet. Mindent biztosíthatunk Önöknek, amire szükségük van, de nem mehetnek ki ebből az épületből. Le vannak tartóztatva.”

A busz, amely úgy volt, hogy másnap egy másik, budapesti Vöröskereszt szervezethez visz, a rendőr-főkapitányságra szállított bennünket.

„A férfiak menjenek be az épületbe, a nők és gyerekek hazamehetnek!” szólt az utasítás. Mi mozdulni sem mertünk. Hallottunk férfiakról, akiket minden ok nélkül elfogtak és Szibériába vittek. Minden nő ott maradt, és várt.

Úgy tettem, mintha a mosdóba kellene mennem. A zord őr még így sem engedett be, így az egyik lakóházba futottam. Könnyörgtem, hogy telefonálhassak, és felhívtam az egyetemen a Forradalmi Bizottság elnökét, aki azonnal megértette, hogy miről van szó, és tudta, mit kell tennie.

„Éppen most tárgyalok az Igazságügy Minisztériummal az utcákon történő emberrablások ügyében. Ez éppen egy ilyen eset. A Vöröskereszt épületéből a rendőr-főkapitányságra...”

Tíz perccel később tiszteletet parancsoló alakja ellökte a gépfegyveres őrköt, és bement a főkapitányságra.

Az üvegajtón keresztül hallottuk a hangokat: „Igen, a Vöröskereszt épülete volt.” „Elvittek minket.” „Ez emberrablás.”

Újra átéreztek a korlátozott szabadság érzését. Hazamehettünk a csomagjainkkal, kiszabadultunk a rács mögül... Boldogok voltunk, és egyben elkeseredettek, mert éreztük, semmiféle kiút nincs Magyarországról.

Út a szabadság felé

„Fordítsd le nekem oroszra ezeket az iratokat, kérlek!” – férjem néhány papirost lobogtatott felém, amíg én mélyen a gondolataimba temetkeztem. Az járt az eszemben, hogyan is juthatnánk el a soproni határig. A nővérem, aki korábban Bécsbe menekült, üzenetet küldött, hogy mi is átjuthatunk Ausztriába, ha el tudunk jutni soproni barátainkhoz. A férjem kezében lévő papírok addig nem különösképpen keltették fel érdeklődésem, amíg nem láttam, hogy mik is azok valójában. Kevesebb, mint egy órán belül készen álltak hamis irataink, melyekkel remélhetőleg kijuthatunk Magyarországról. Férjem, mint tanszékvezető-helyettes megbízta magát, hogy Sopronba utazzon, hogy ott folytassa a tanítást, mivel az ottani professzor elhagyta az országot.

Amint másnap a téli délután korai sötétje bekúszott a vonatfülkébe, észrevettük, hogy a vagonban nem égnek a lámpák. Azt gondoltuk, átmegyünk a vonat másik részébe, de végül úgy döntöttünk, maradunk, mivel a gyerekek békésen szundikáltak.

A következő állomáson éreztük a gondviselés működését. Megállt a vonat, és az orosz katonák mindenkit leszállítottak, akinek nem volt bepecsételve az útlevelébe a kettős számú határzóna engedélye. Amikor kinyílt a фуlke ajtaja, egy magyar katona tűnt fel zseblámpával a kezében. Az oroszokról úgy hírltett, tartanak attól, hogy a sötét fülkékben megtámadják őket.

„Hová mennek?” kérdezte.

„Sopronba.”

Nem tudta, mit gondoljon rólunk. Ha magas rangú tisztviselők vagyunk, jobb, ha nem vitatkozik velünk, de ha nem... nos, a papírjaink elég hivatalosnak látszottak, neki meg lesz a mentsége, és... a tekintetéből látszott, hogy más lehetőség is megfordul a fejében. Úgy tűnt, nem igazán bánja, ha menekülni akarunk...

„Köszönöm professzor! Milyen aranyos kisbaba!” És behúzta maga mögött az ajtót.

Egy majdnem végzetes szerencsétlenség

Sopronban két nap csendes várakozással telt, amíg barátaink megbízható vezetőket szereztek nekünk. A gyerekeknek vissza kellett tartani könnyeiket, még a lélegzetüket is, nehogy elárujanak bennünket. Egy idősek otthonában tartózkodtunk, és bármilyen gyerekszivaj gyanús lett volna.

Végül egy idős vezető a hegyekbe vitt minket, hogy gyalog menjünk az osztrák határhoz. Amikor meglengette sétatbotját, nekünk is meg kellett állnunk, ez veszélyt jelentett. Mikor letörölte az izzadságot kopasz fejről, azt jelentette, hogy tovább haladhatunk. Mögötte gyalogolt lányunk, Ilona egy fiatal párral. Mi következünk a két fiunkkal, a kisbaba egy kosárban, kétéves kisfiunk pedig gombát keresett gyaloglás közben, mivel úgy tettünk, mintha csak sétálni mennénk. Egy idő után kis lábai nem tudták őt tovább vinni. Begömbölyödött édesapja hátizsákjába és elaludt.

A csillagok csöndesen világítottak felettünk a két napos eső után. A hold nem látszott az égen. Tökéletes éjszaka volt a menekülésre.

Utunk vége felé közeledtünk, amikor egyszer csak megbotlottam és elkezdtem lefelé csúszni a domboldalon, legalábbis úgy éreztem. Meg akartam állni, de nem tudtam. Ekkor egy kis rántás a kabátomon visszahúzott. Felálltam, és megigazítottam a kabátomat, egy kis lyuk volt rajta. Visszanéztem, és láttam, hogy egy szöges drótkerítés akadályozott meg, hogy beleessek egy szakadékszerű mélyedésbe, aminek az alján szőlőkarók álltak.

Ha ez nem fogott volna meg, halott lennék. De nem volt idő meditálni, negyvenöt perc alatt két és fél mérföldet kellett futnunk, hogy átjussunk a határon a sok esőtől sáros tóparton.

A baba a beadott altató pirulák ellenére nyöszörgött. János édesapja hátizsákjában aludt, túlságosan el volt kábulva. Csak a négyéves Ilona szedte kis lábait, egyenesen előre tekintve, hatalmas, kék, félelmet sugárzó szemével. Tudta, hogy valami történik, de nem értette, micsoda. Próbált jól viselkedni.

„Látják azokat a körtefákat?” – vezetőnk néhány fára mutatott a nem túl messzi távolban. Azok mögött egy kilométerre, az már az osztrák határ!”

Azt kívántam, bárcsak ne mondta volna! Újra, mint először, amikor a szovjet tank megállított bennünket, láttuk Ausztria fényeit. Mi lesz, ha újra elfognak bennünket! Nem voltam képes tovább gondolkodni. Az agyam, a lábaim, az egész lényem megdermedt a félelemtől és kétségbeeséstől. De egy szigorú hang szólalt meg belülről: „Most meg fogod csinálni!”

Olyan gyorsan futottam, ahogy csak bírtam, és ötödszörré is felkászálódtem a földről, amikor hirtelen megéreztem a „senki földjének” puhaságát a lábam alatt.

Ekkor egy kis zászló érintette meg kezemet.

Ahogy odanéztem férjem ragyogó arca, és kitárt karjai üdvözöltek. Amikor átölelt, zokogni kezdtem. Ausztriában voltunk.

Szablya Ilona

Washington, Oregon és Idaho államok tiszteletbeli magyar konzulja. Szablya Ilona díjnyertes író, rovatvezető, fordító és előadó. Seattle-ben él, két egyetemi diplomát szerzett, hat nyelven beszél és 700 publikációja közül több díjat is nyert. Szablya Ilona társszerzője az Emlékezzünk! című díjnyertes szóbeli történelmi dráma/előadásorozatnak, mely a magyar forradalom 30. évfordulójára készült. Díjnyertes könyve A Vörös Csillag lehull, amely egy illegális fiúcserkészcsapat történetéről szól az 1956-os felkelés idején, a 40. évfordulóra jelent meg. Szablya Ilona nemrégiben kapta meg a Magyar Köztársaság Érdemrend Lovagkeresztjét konzuli és kulturális munkájáért. 1956-ban férjével, két kisgyermekükkel és újszülött csecsemőjükkel menekültek el Magyarországról. Összesen hét gyermekük és tizenhat unokájuk született.